Тобілевич Г. М.

УДК 635.925

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ
ДЕКОРАТИВНОГО РОСЛИННИЦТВА У М.ТЕРНОПІЛЬ.****Г. М. ТОБІЛЕВИЧ**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри

образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання,

Голова громадської організації «Тернопільська регіональна асоціація
ландшафтних підприємців»**Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка**

E-mail: levych@ukr.net

<https://doi.org/10.31548/dopovidi2019.06.023>

Анотація. Декоративне рослинництво на сьогодні є одним із важливих напрямів економічного розвитку міста Тернополя. Посадковий рослинний матеріал широко використовують в озелененні населених місць при створенні парків, скверів, озелененні вулиць, підприємств та організацій, а також в ландшафтному облаштуванні приватних територій. Згідно з Концепцією комплексного озеленення м. Тернополя забудівники спільно з фахівцями садово-паркового господарства максимально використовують особливості декоративної привабливості посадкового матеріалу, вирощеного регіональними виробниками. На підставі аналізу діючої законодавчої та нормативної бази розроблено основні напрями озеленення, які підкреслюють важливу роль декоративного рослинництва у ландшафтній організації та створенні концептуальної основи для реалізації місцевих природоохоронних програм у сфері забезпечення комплексного озеленення. Водночас наявні ресурсні можливості і зростаючий попит переконливо свідчать, що потреба у декоративному посадковому матеріалі перевищує пропозицію. Цей дисбаланс має вирішуватись у напрямку відродження національних традицій щодо вирощування всіх товарних позицій, шляхом розробки системи ефективних заходів підтримки вітчизняного виробника та розвитком інноваційних технологій вирощування, координуючи діяльність вітчизняного декоративного садівництва за участю держави.

Ключові слова: Декоративний посадковий матеріал, декоративне рослинництво, озеленення, ландшафтний дизайн

Актуальність. Згідно змін щодо покращення благоустрою міст (ДБН В.2.3-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів»), які вказують на обов'язкове проведення заходів з озеленення вулиць і доріг при їх

новому будівництві, реконструкції або капремонті, запропонованих Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, озеленення є невід'ємною

Тобілевич Г. М.

частиною благоустрою обов'язкового при проектуванні доріг [4]. Це покращить екологічний стан міст і надасть їм новий сучасний вигляд, а жителям – комфортні умови для перебування і проживання. Дотримуючись Правил утримань зелених насаджень рівень озеленення міських вулиць має бути не меншим 25 %, а територій біля шкіл – 45-50 % [1].

Вивчення досвіду Німеччини, Нідерландів, Австрії та інших високорозвинених європейських країн свідчить про доцільність використання декоративного посадкового матеріалу, адаптованого до місцевих умов для облаштування міста, створення комфорту та затишку в урбаністичному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми ринку декоративних зелених насаджень аналізували у своїх працях В. М. Маурер, В. Н. Розумовський, А. А. Бут, А. П. Ігнатенко, Марчен Крит та інші. Проте основна увага була зосереджена на лісоутворюючих породах [6]. Вітчизняні вчені, зокрема С. М. Кваша, В. А. Ходарченко, В. Сорокіна, Г. І. Голодюк та інші поглибили дослідження проблем функціонування та державного впливу на розвиток вітчизняного ринку продукції квітникарства. Слід

вказати, що переважна більшість наукових досліджень присвячена процесам становлення та функціонування ринку на загальнодержавному рівні без урахування особливостей прояву цих процесів на мікрорівнях.

Метою досліджень було вивчення тенденцій розвитку ринку посадкового матеріалу в м. Тернопіль, дослідження обсягів та асортименту провідних постачальників продукції декоративних рослин. Визначити підприємства-лідери з виробництва та продажу декоративного посадкового матеріалу в регіоні, перспективи розвитку даної сфери садівництва та необхідність в посадковому матеріалі місцевого виробництва для регіону.

Методи дослідження. Під час досліджень оцінювали сучасний стан розвитку декоративного садівництва в Тернополі та загалом в Україні. Вивчали асортиментний склад і якість продукції вітчизняних і закордонних розсадників. Аналізували особливості технології виробництва у декоративних розсадниках. Проводили порівняльну оцінку вартості продукції декоративних розсадників українських і зарубіжних виробників. Було проаналізовано літературні дані та дані Інтернет-сайтів за напрямом досліджень [2-6].

Тобілевич Г. М.

У Тернополі, як і в багатьох інших регіонах України, останні два десятиліття відзначається значне збільшення попиту на декоративні рослини, що пов'язано з істотними змінами у галузі архітектурно-планувальних робіт з оформлення й благоустрою територій нового житлового будівництва [2, 3].

Концепція комплексного озеленення м. Тернополя розроблена у числі перших в Україні. Це положення спонукає забудовників та фахівців садово-паркового господарства максимально враховувати особливості територій при створенні декоративно-привабливих, екологічно стійких і технологічно-оптимальних зелених насаджень з огляду підтримки їх естетичних характеристик, життєстійкості й довголіття.

Слід зазначити, що переважна більшість наукових досліджень присвячена процесам становлення та функціонування ринку декоративного рослинництва на загальнодержавному рівні без урахування особливостей прояву цих процесів на мезо - та мікрорівнях. До того ж сутнісними ознаками цієї галузі є її багатоспектральність, динамічний розвиток, зміна усталених тенденцій. Саме це обумовило необхідність поглиблення досліджень особливостей

функціонування і розвитку вітчизняних підприємств по вирощуванню та збуту посадкового матеріалу у складі просторових продуктивних сил з урахуванням посилення конкуренції та інтеграції.

У зв'язку з недостатньою увагою з боку держави до підтримки вітчизняного виробництва декоративного посадкового матеріалу дефіцит заміщується імпортом, що призводить, з одного боку, до відтоку вітчизняного капіталу, з іншого – руйнує потенціал місцевих товаровиробників.

Дослідження показали, що особливості ринку цієї продукції щодо сезонних коливань виробництва, реалізації викликають нееластичність пропозиції стосовно ціни. Тому для повного задоволення потреб споживачів необхідно забезпечити наявність широкого асортименту, збереження якості при транспортуванні та зберіганні.

Згідно списку, складено за даними (на 01.09.2017 р.) КП «Об'єднання парків культури і відпочинку м. Тернопіль» і відділу технічного нагляду Тернопільської міської ради, в Тернополі налічується 577,18 га зелених насаджень загального користування. Щорічно ці насадження потребують часткових реконструкцій та відновлення. Питання посадкового

Тобілевич Г. М.

матеріалу, конкурентно-регіонального декоративного
спроможного у ціні щоразу рослинництва. Табл.1.
переконає у необхідності розвитку

1. Зелені насадження загального користування м. Тернополя

№ п/п	Назва об'єкта	Адреса об'єкта	Площа згідно наданих даних, га	Площа згідно даних картографічної основи (в електронному виді), га
1.	Регіональний ландшафтний парк «Загребелля»		320,0	
2.	Парк «Топільче»	вул. Живова, 17	59,98	
3.	Парк ім. Т. Г. Шевченка	вул. Білецька, 11	18,15	
4.	Парк «Національного відродження»	вул. Вербицького, 18	45,14	
5.	Старий парк		7,0	
6.	Парк «Здоров'я»		0,37	
7.	Сквер ім. Т.Шевченка	буль. Т.Шевченка	1,0	
8.	Сквер по вул. В.Чорновола	вул. В.Чорновола	0,5	
9.	Сквер Кобзаря	буль. Т.Шевченка	0,32	
10.	Сквер ім.Б.Лепкого	вул. Б.Лепкого	1,4	
11.	Сквер Миру	вул. Миру	1,6	
12.	Сквер Коллонтая	вул. Перля	-	0,35
13.	Сквер ім. Митрополита Анд. Шептицького	між вул. Січових Стрільців та буль. Т.Шевченка	0,4	
14.	Сквер Качали	вул. Качали	0,48	
15.	Майдан Волі	Майдан Волі	1,0	
16.	Сквер по вул. Юності	вул.Юності-П.Орлика	3,5	
17.	Зелена зона по вул. Танцорова	вул. Танцорова-Медова	-	0,27
18.	Бульвар Д. Галицького		-	2,49
19.	Бульвар Д. Вишнівецького		-	0,74
20.	Бульвар Куліша		-	1,27
21.	Бульвар Петлюри		-	0,83
22.	Житлових кварталів та районів		110,76	
Разом			577,18	

Результати дослідження та їх обговорення. Результати досліджень свідчать, що більша частина декоративних рослин, які

висаджуються у Тернополі й в цілому в Україні, завозяться з-за кордону. При цьому імпортери закуповують товар у Польщі. Крупномірні

Тобілевич Г. М.

саджанці в найбільших обсягах завозяться із Німеччини. Головна причина такої ситуації – конкурентні переваги імпортного садивного матеріалу. Серед найважливіших конкурентних переваг закордонного садивного матеріалу можна виокремити такі: велике розмаїття асортименту; високі декоративні властивості; стандартизоване пакування, у тому числі закритої кореневої системи; порівняно невелика ціна, навіть із урахуванням витрат на доставку. Безумовно, все це визначається не тільки передовими технологіями, які використовують при вирощуванні декоративних рослин, а й досвідом і тривалістю діяльності окремих виробників у сегменті ринку декоративного садівництва.

Проте сьогодні в Тернополі на ринку продукції декоративного садівництва здійснюють свою діяльність цілий ряд компаній-виробників посадкового матеріалу. Лідерами Тернопільського ринку є розсадники декоративних рослин «Сакура», «Ялинка», «Фантазія» та «ЛаврівСад». На їх частку припадає близько 70% декоративної продукції. Близько 25% від загального обсягу постачань декоративних рослин становлять дрібніші приватні компанії, решта 5% – фірми, які розроблюють ландшафтний дизайн «під замовлення».

Приватне господарство "Сакура" є відносно молодим, але перспективним господарством у сфері вирощування і реалізації декоративних та плодових культур, інформаційного супроводу та надання послуг з озеленення територій. Гнучкі ціни та якісне обслуговування – найважливіші принципи, якими воно керується. Підприємство веде оптову і роздрібну торгівлю декоративними рослинами для ландшафтного дизайну, вуличних насаджень, тощо. Розсадник декоративних рослин працює з 2004 року і вирощує широкий асортимент рослин: хвойні, листяні дерева, кущі, ґрунтопокривні та багаторічники. "Сакура" пропонує рослини вирощені на власних шкільках, тим самим створюючи цінову конкуренцію підприємствам, що привозять посадковий матеріал з-за кордону. Асортимент рослин у розсадниках Тернополя налічує понад 120 видів листяних та хвойних декоративних рослин.

Як бачимо, у вищевказаному регіоні, де природно-кліматичні умови доволі сприятливі в цілому для розвитку рослинництва, такий високорентабельний бізнес, як декоративне рослинництво розвивається слабо. Український податковий кодекс не надає права виробникам садивного матеріалу сплачувати єдиний сільськогосподарський податок [5].

Тобілевич Г. М.

Законодавчо не враховано, що ризики у сфері виробництва декоративного садивного матеріалу є значно вищими, ніж при вирощуванні зернових культур, не враховано також специфіку галузі, а саме: тривалість технологічного процесу, коли середня тривалість циклу виробництва продукції в розсадниках декоративних рослин становить 2–5 років.

Однією з найгостріших проблем розвитку декоративного садівництва в Тернополі, як і в інших регіонах України, є нестача кваліфікованих фахівців і працівників. Головна проблема цієї ситуації пов'язана з низьким рівнем оплати праці в галузі. Середня заробітна плата працівників у сфері садово-паркового господарства в Україні у 20 разів менша, ніж у Нідерландах і Німеччині та в 4 рази менша, ніж у Польщі.

У західних країнах виробництво продукції розсадників декоративного садівництва характеризується високою рентабельністю. Наприклад, у Польщі продукція декоративних розсадників у вартості всіх товарів рослинництва становить 5–6 %, при цьому на її виробництво використовується всього 0,03 % площ орних земель країни. Інтенсивному розвитку галузі декоративного садівництва в Польщі сприяє пільгове оподаткування, при площі розсадника не більш ніж 300 га і обігу € 800 тис.;

загальний рівень податків у середньому становить €10 на рік за 1 га землі.

Досвід використання садивного імпортного матеріалу при озелененні Тернополя свідчить, що всі конкурентні переваги, які забезпечують комерційну привабливість, втрачають своє значення через низьку адаптивність і високу чутливість привізних рослин до різних видів захворювань. Незважаючи на порівняно високу приживлюваність, значна частина привезених рослин гине в перше десятиліття після садіння. Безумовно, у багатьох випадках однією з причин такої ситуації є відсутність необхідного технологічного рівня забезпечення росту й розвитку декоративних рослин. Однак головна причина, на нашу думку, полягає в невідповідності біоекологічних характеристик імпортних рослин місцевим умовам вирощування.

Для просування на ринок виробленої в Тернополі та інших регіонах України продукції декоративного садівництва, збільшення обсягів її реалізації необхідно активно розширювати рекламну діяльність, розвивати культуру споживання і продаж. Вітчизняним виробникам доцільно організовувати мережі спеціалізованих магазинів і розширювати надання додаткових

Тобілевич Г. М.

послуг, наприклад, післяреалізаційне обслуговування, коли фахівці садово-паркового господарства проводять консультації, відвідують об'єкти озеленення для догляду за станом висаджених рослин, виконують необхідні роботи із забезпечення оптимальних умов виростання висаджених рослин.

Висновки і перспективи.

Головним напрямом підвищення ефективності розвитку декоративного садівництва у Тернополі, а також в інших регіонах України є розширення можливостей виробництва та використання вітчизняного садивного матеріалу, адаптованого до місцевих умов виростання, що забезпечує вищий рівень його життєстійкості й меншу чутливість до впливу хвороб і шкідників. При цьому необхідно приділити велику увагу розширенню асортименту, підвищенню якості й зниженню собівартості, поліпшенню системи реалізації продукції декоративного садівництва, забезпеченню необхідного рівня технологічного супроводу при висаджуванні та вирощуванні декоративних рослин.

Перелік зазначених проблем свідчить про необхідність принципового перегляду підходів у

Список використаних джерел

1. Баюра В. І., Погасій О. Б. Дослідження проблем на ринку квітникарства в Україні. Науковий

галузі розвитку вітчизняного декоративного садівництва. Для ефективного функціонування внутрішнього ринку основним її суб'єктом повинен виступати вітчизняний виробник. Саме максимально можливі параметри розвитку вітчизняного виробництва слід розглядати як основний фактор формування ринкової пропозиції, а обсяги та структуру імпорту декоративного посадкового матеріалу доцільно визначити за залишковим принципом.

Доведено, що основними факторами становлення декоративного рослинництва у Тернополі є високий попит на продукцію. Для розвитку декоративного садівництва у регіоні є всі необхідні умови, достатня наукова база, здатна забезпечити реалізацію актуальних проблем, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного садивного матеріалу декоративних розсадників. Проте функціонування та розвиток підприємств відбувається під суттєвим впливом економічних, демографічних, культурно-історичних, психологічних та інших факторів і потребує належної уваги з боку держави.

потенціал України: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., (27-29 березня 2007 р.). URL: <http://intkonf.org/pogasiy-ob-ken-bayura-vi-doslidzhennya-problem-na->

Тобілевич Г. М.

rinku-kvitnikarstva-v-ukrayini. (дата звернення 22.11.2019)

2. Всеукраїнська спілка виробників садивного матеріалу: офіційний сайт URL: <http://www.svsm.com.ua>. (дата звернення 23.11.2019)

3. Держана служба статистики України: офіційний сайт URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 24.11.2019)

4. ДБН В.2.3.-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів» URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-199> (дата звернення 24.11.2019)

5. Податковий кодекс України від 23.11.2019 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 24.11.2019)

6. Разумовский В.Н. Проблемы зеленого рынка Украины URL: <http://www.fabrikadr.com.ua/index.php?id=2385&show=news&newsid=53751> (дата звернення 20.11.2019)

References

1. Baiura V. I. Doslidzhennia problem na rynku kvitnykarstva v Ukraini [Research of problems in the flower market in Ukraine]. Naukovyi

potentsial Ukrainy [Scientific potential of Ukraine].

URL:<http://intkonf.org/pogasiy-ob-ken-bayura-vidoslidzhennya-problem-na-rinku-kvitnikarstva-v-ukrayini>. [in Ukrainian]

2. Vseukrainska spilka vyrobnykiv sadyvnoho materialu [All-Ukrainian union of producers of planting material] URL: <http://www.svsm.com.ua>. [in Ukrainian]

3. Derzhana sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]: ofitsiyni sait [official site]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]

4. DBN V.2.3.-5:2018 «Vulytsi ta dorohy naselenykh punktiv» [Streets and roads of settlements].

URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-199> [in Ukrainian]

5. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 23.11.2019 [Tax Code of Ukraine from 11/23/2019]. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian]

6. Razumovskyi V.N. Problemy zelenoho rynku Ukrainy [Problems of the Ukrainian green market]. URL:<http://www.fabrikadr.com.ua/index.php?id=2385&show=news&newsid=53751> [in Ukrainian]

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE DECORATIVE PLANT MARKET IN TERNOPIL

H. M. Tobilevych

Abstract. Ornamental crop production today is one of the important areas of economic development of the city of Ternopol. Planting plant material is widely used in landscaping populated areas when creating parks, squares, landscaping streets, enterprises and organizations, as well as in landscaping private territories. According to the Concept of Integrated Gardening in Ternopol, developers, together with specialists in gardening, make the most of the decorative features of the planting material grown by regional manufacturers. Based on the analysis of the current legislative and regulatory framework, the main directions of landscaping have been developed, which emphasize the important role of ornamental crop production in the landscape organization and the creation of a conceptual framework for the implementation of local environmental programs in the field of integrated gardening. At the same time, available resource opportunities and growing demand convincingly show that the need for decorative planting material

Тобілевич Г. М.

exceeds supply. This imbalance should be addressed in the direction of the revival of national traditions in the cultivation of all commodity items, by developing a system of effective measures to support domestic producers and the development of innovative cultivation technologies, coordinating the activities of domestic decorative gardening with the participation of the state.

Key words: Ornamental planting material, ornamental plant growing landscaping, landscape design

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ДЕКОРАТИВНОГО РАСТЕНИЕВОДСТВА В Г. ТЕРНОПОЛЬ

Г. Н. Тобилевич

Аннотация. Декоративное растениеводство на сегодня является одним из важных направлений экономического развития города Тернополя. Посадочный растительный материал широко используют в озеленении населенных мест при создании парков, скверов, озеленении улиц, предприятий и организаций, а также в ландшафтном обустройстве частных территорий. Согласно Концепции комплексного озеленения, г. Тернополя застройщики совместно со специалистами садово-паркового хозяйства максимально используют особенности декоративной привлекательности посадочного материала, выращенного региональными производителями. На основании анализа действующей законодательной и нормативной базы разработаны основные направления озеленения, которые подчеркивают важную роль декоративного растениеводства в ландшафтной организации и создании концептуальной основы для реализации местных природоохранных программ в сфере обеспечения комплексного озеленения. В то же время имеющиеся ресурсные возможности и растущий спрос убедительно свидетельствуют, что потребность в декоративном посадочном материале превышает предложение. Этот дисбаланс должен решаться в направлении возрождения национальных традиций по выращиванию всех товарных позиций, путем разработки системы эффективных мер поддержки отечественного производителя и развитием инновационных технологий выращивания, координируя деятельность отечественного декоративного садоводства с участием государства.

Ключевые слова: декоративный посадочный материал, декоративное растениеводство, озеленение, ландшафтный дизайн